

Asia: VN/15672/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusrekisterikeskus vastaa oikeushallinnon tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus toimii hallinnonalan lukuun Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin palvelujen tilaajana ja vastaa palvelujen käytön ohjauksesta kokonaisuutena siten, että ne täyttävät asetetut tavoitteet ja sopivat käyttötarkoitukseensa.

Esitetty asetuksen päivitys on lähtökohtaisesti kannatettava ja hyvin perusteltu. Valtorin palvelujen määrittelyjen täsmennykset selkiyttävät palveluvalikoimaa ja tehostavat kehitystyön johtamista. Erityisesti tietoturvallisuuspalveluihin panostaminen on huomioiden muuttuneen yleisen turvallisuustilanteen hyvin perusteltua. Yhteisten tietoturvallisuuspalvelujen kehittäminen sekä vähentää Valtion tietoteknisten turvallisuusjärjestelyjen kokonaiskustannuksia että tukee ajantasaisen valtionhallinnon tilannekuvan muodostumista.

Yleinen työn monimuotoistuminen ja tietotekniikan mahdollisuuksien viimeaikainen kehitys ei erotu juurikaan esitetyssä palvelujaottelussa. Tällä hetkellä useat hallinnonalat ja virastot kehittävät itse mm. ohjelmistorobotiikan, chatbottien, lisenssienhallinnan ja tiedolla johtamisen palveluja, jotka soveltuisivat luonteensa vuoksi hyvin toimialariippumattomiksi Valtorin tuottamiksi alustoiksi, tuotteiksi ja yhteishankinnoiksi. Tähän mennessä Valtori ei ole näitä palveluja juurikaan tuottanut ja useat viranomaiset ovat jo tarpeet osaltaan ratkoneet, mutta ne voisivat kuitenkin edelleen sopia hyvin palvelukeskuksen tehtäviin ja palveluvalikoimaan. Toivommekin yleisesti, että palvelujaottelun ajanmukaisuutta arvioitaisiin vielä ennen asetuksen päivitystä.

Suosittellemme poistamaan tietokanta- ja sovellusalustapalveluja koskevan tarkennuksen kapasiteetti- ja käyttöpalvelun yhteydestä. Muille palveluille vastaavia tarkennuksia ei ole esitetty, vaikka niitä onkin mahdollista tunnistaa. Lisäksi tietokanta- ja sovellusalustapalvelujen hankkiminen Valtorilta on ketterän kehityksen periaatteiden vastaista eikä edistä nykyaikaisia toimintatapoja. Ketterässä kehityksessä devops-tiimit ja kehittäjät, joilla on mm. parhaiten sovelluksen tarpeet tiedossa, suorittavat tarvittavat toimenpiteet alustoille ilman turhia välikäsiä ja kustannuksia. Samanaikaisesti perinteinen ylläpitotyö moderneissa tuotteissa ja erityisesti pilvessä toimittaessa on automatisoitunut pois, eikä sen keskittämisestä synny enää mitattavissa olevaa kustannushyötyä.

Valtori voisi esimerkiksi tuotteistaa lowcode/nowcode-alustaa asiantuntijapalveluineen ja valmiiksi konseptoituna asiakkaille. Koska kyse on kuitenkin useimmiten SaaS-tyyppisestä ratkaisusta ja tyypillisesti SaaS-palvelusta, se ei sovellu kovinkaan hyvin perinteisen kapasiteetti- ja käyttöpalvelun yhteyteen. Tavoitteita koskien valtion virastojen yhteisten palvelualustojen syntymistä ei todennäköisesti kannata asettaa Valtorin tehtäväksi. Niitä kannattaa edistää enemmänkin poikkihallinnollisilla yhteistyöryhmillä ja merkittävimpiä ICT:n hyödyntäjiä tulosohjaamalla siten, että yhteisiä palvelualustoja alkaa syntyään. Valtorin palveluita ei lopulta välttämättä ole taustalla ollenkaan, mikäli kyse on aidoista SaaS-alustoista.

Asetusehdotuksen vaatimukset koskien yhteisten palvelujen laatua ja kustannustehokkuutta ovat nähdäksemme hyvin muotoillut. Kannattaa kuitenkin harkita, että pitäisikö asetuksessa kuvattuun kokonaisjärjestelyyn sisältyä selkeä velvoite osallistuttaa palvelukeskuksen asiakkaita aktiivisesti palvelujen kehityspäätösten valmisteluun ja itse kehitystyön ohjaukseen. Näkökulmastamme asiakaslähtöisen kehittämisen painottaminen aiempaa edemmän mm. toisi palvelujen kehitystyöhön uusia tuulia, mahdollistaisi ketterämpiä lähtöjä ja johtaisi pitkällä aikavälillä aiempaa parempaan asiakastytyvyyteen. Tämä voitaisiin muotoilla esimerkiksi siten, että palvelukeskuksen tulee kerätä aktiivisesti tietoa tietotekniikan kehityksestä, palvelukeskuksen asiakkaiden kehitystarpeista ja valmistella palvelujen kehitystyötä yhteistyössä asiakkaiden kanssa asiakasneuvottelukunnan ohjaamalla tavalla.

Perustettaessa uusia palveluja Valtori kartoittaa erilaisia vaihtoehtoja kustannuksineen, suorittaa ajanmukaiset hankinnat ja niin edelleen. Lopputuloksena on yksittäisen uuden palvelun elinkaaren alkuvaiheessa tyypillisesti kustannustehokas palvelu. Yleensä kuitenkin ajan kuluessa markkinoille tulee lisää kilpailevia ratkaisuja, jotka täyttävät asiakkaiden tarpeet, jolloin keskimääräiset rajakustannukset alenevat. Tyypillinen esimerkki tästä ovat nykyaikaiset sähköpostiratkaisut, jotka olivat lähempänä vuosituhannen alkupuoliskoa palveluja, joihin kannatti investoida miljoonien eurojen edestä, eikä hyviä ratkaisuja yritysmaailmaan ollut olemassa useita. Nykyään sellaisen kuitenkin voi hankkia merkittävästi alhaisemmilla kustannuksilla suurelta joukolta toimittajia ja tietohallintojen mielenkiinnon painopiste on jo siirtynyt ajankohtaisempiin asioihin. Valtori ei kuitenkaan vaikuta aina huomioivan markkinatilanteen kehitystä, vaan toisinaan jatkaa vanhentuneen konseptin tarjoamista asiakkaille ja suorittaa lähinnä luonteeltaan teknisiä elinkaaripäivityksiä.

Kustannusten kehittymisen seuraamista ja tarvittavien kehittämispäätösten valmistamista tukisi velvoitteen lisääminen Valtorille suorittaa palveluihin liittyvää kustannustason vertailua suhteessa vertailukelpoiisiin markkinahintoihin ja julkaista tätä tietoa asiakkaille. Tämä loisi näkemyksemme mukaan yksittäisiä kustannustehokkuusselvityksiä toimivammat puitteet palvelukeskuksen palvelujen kustannustehokkuuden kehittämiseksi ja tukisi myös asiakasneuvottelukunnan työskentelyä aiempaa paremmin.

Kivinen Jussi
Oikeusrekisterikeskus

Lehtisalo Mikko
Oikeusrekisterikeskus